DOKTORANDUSZOK ÉS DOKTOROK
II. TUDOMÁNYOS KONFERENCIÁJA
(NEGYEDIK RÉSZ)

A magyar szürke szarvasmarha tartók gazdálkodásának jellemzői hazánkban

GOMBKÖTŐ NÓRA – TESCHNER GERGELY – CSATAI RÓZSA

Kulcsszavak: magyar szürke szarvasmarha, állatlétszám, magyarországi régiók, kiegészítő tevékenység, értékesítés.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Kérdőíves felmérésünkből megállapítható, hogy a válaszadók főfoglalkozásként végzik tevékenységüket, de mindenképpen tartanak mellette más – többnyire hagyományos – haszonállatot is. Többen jól felismerték a lehetőséget – a fajta jellegéből, látványosságából adódóan – falusi turizmus létrehozására. A háztáji termékfeldolgozással, annak törvényi szabályozása miatt nem foglalkoznak, pedig az ízvilág megismertetése a fogyasztókkal remekül beilleszthető a vendégfogadásba. Jelenleg értékesítési nehézségekkel küzdenek a termelők. Ha történik is eladás, akkor is kizárólag belföldre, pedig ezzekkel a termékekkel a külföldi piacokat is meg lehetne célozni, kihasználva ezzel hazánk komparatív előnyeit.

A MAGYAR SZÜRKE SZARVASMARHA TARTÓK JELLEMZŐI

Hazánk szürkemarha-tenyésztésének jellemzőit, speciális vonatkozásait kívántuk felmérni kérdőíves megkérdezés útján. A megkérdezés célja, hogy közelebbi képet kapjunk a hazai szürkemarha-tenyésztés és -tartás jelenlegi helyzetéről. 340 kérdőívet küldtünk ki a szürkemarha-tartással és/vagy -tenyésztéssel foglalkozó gazdálkodóknak, melyből 65 db, azaz kb. 27% érkezett vissza értékelhetően. A kérdőív felépítését tekintve nyolc fő kérdéskörre (gazdálkodásra, állományra, termelésre, tartásra, takarmányozásra, tenyésztésre, értékesítésre, támogatásokra, eredményességre vonatkozó kérdések) korlátozódott. A gazdálkodás általános leírásánál többek között a területi elhelyezkedést, a gazdálkodás fő- vagy mellékfoglalkozásban való folytatását, a gazdálkodás formáját, illetve fennállásának idejét kérdeztük meg. A termelésre vonatkozó adatoknál elsősorban olyan kérdéseket tettünk fel, hogy hagyományos vagy biogazdálkodóról van-e szó, mi a fő hasznosítási irány, hasznosít-e valamilyen melléktermeket, végez-e más jövedelemszerző tevékenységet, illetve tart-e más haszonállatot. Az értékesítéssel kapcsolatban arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen terméket értékesít, kinek, milyen módon. Jelen tanulmányban nem az összes kérdésre adott választ dolgoztuk fel, csak azokkal az adatokkal foglalkozunk, melyek általánosságban jellemzik a gazdálkodókat.

A gazdálkodók által rendelkezésünkre bocsátott válaszok alapján a következő értékelést adtuk:

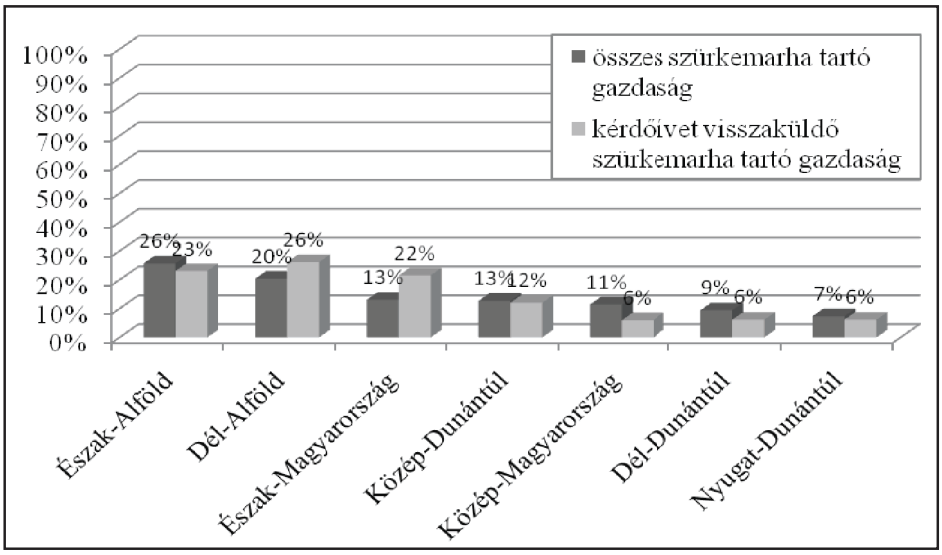
- A második világháború után csak három állami gazdaság foglalkozott szürkemarhatenyésztéssel. Ezek jogutódjai tehát már a

hetvenes évektől kezdve működnek, a többi tenyésztő csak a kilencvenes évek – a jelentősebb létszámnövekedés megindulása után –, de még inkább a 2000. évet követően kezdte el ezt a tevékenységet.

• Területi elhelyezkedésüket tekintve jórészt az alföldi és észak-magyarországi térségekre koncentrálódnak, nyilvánvalóan talaj- és területi adottságok miatt. A kultúrnövények számára kedvezőtlen adottságú termőföldek kiválóan hasznosíthatók legelő-, illetve gyepterületként. Százalékos megoszlást vizsgálva azt állapítottuk meg, hogy a szürke marhát tartó gazdaságok Magyarország egyes régióiban az alábbi arányok szerint találhatók meg: Észak-Alföld 25%, Dél-Alföld 21%, Észak-Magyarország 13%, Közép-Dunántúl 13%, Közép-Magyarország 12%, Dél-Dunántúl 9%, Nyugat-Dunántúl 7%. Ezt a megoszlást igazolta a kérdőívet visszaküldő gazdálkodók régiónkénti aránya is, legtöbben Dél-Alföldről (26%), Észak-Alföldről (23%), illetve Észak-Magyarországról (22%), kisebb hányaduk Közép-Dunántúlról (12%), Dél-Dunántúlról (6%), Nyugat-Dunántúlról (6%), illetve Közép-Magyarországról (5%) válaszolták meg kérdéseinket. Tehát szorosan illeszkedik a válaszadók területenkénti aránya a szürke marhát tartó összes gazdaság tényleges területi elhelyezkedésének arányához (1. ábra).

1. ábra

Magyarország összes szürkemarha-tartó gazdaságának és a kérdőívet visszaküldő szürkemarha-tartó gazdaságok területenkénti megoszlása régiók szerint

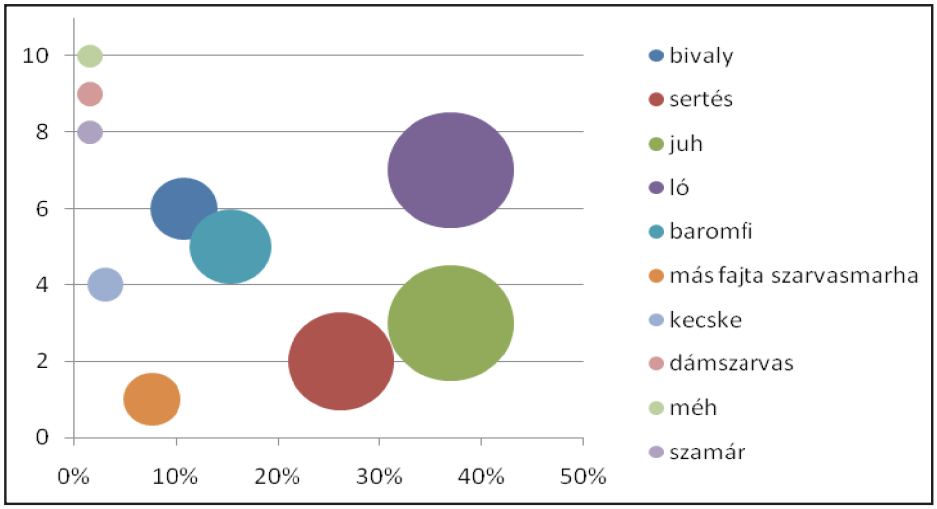
Forrás: KSH, Magyar Szürke Szarvasmarhát Tenyésztők Egyesülete, saját szerkesztés

• A válaszadók több mint fele főfoglalkozásban gazdálkodik. Csupán 20%-uk tartja kizárólagosan ezt a fajtát, de ők – két gazdálkodó kivételével – mellékfoglalkozásban végzik ezt a tevékenységet. Tehát többségüknél a szürke marha mellett más haszonállat is megtalálható, legjellemzőbb a többi őshonos fajta, a mangalica, racka juh, nem ritka a bivaly, sokan tartanak lovat, vagy más szarvasmarhafajtát, de előfordul a kecske, méh, sőt még a dámszarvas is. A 2. ábrán látható, hogy a gazdaságok hány százaléka foglalkozik más állatfaj tartásával is, és ezekre mekkora állománynagyság jellemző átlagosan. Egyéb jövedelemszerző tevékenységet jelenthet számukra még a növénytermelés, de ami még ennél is jellemzőbb, a falusi turizmus,

vendéglátás, mellyel elég magas hányaduk (20%) foglalkozik. Ez szorosan kapcsolódik az alaptevékenységhez az őshonos fajták látványturizmusa miatt.

2. ábra

A szürkemarha-tenyésztő gazdaságokban tartott egyéb állatfajták gazdaságonkénti előfordulási gyakorisága és jellemző állományi létszáma

Forrás: saját szerkesztés

● A húsfeldolgozás és értékesítés az ismert szigorú szabályok miatt elenyésző. Pedig a jövőben erre is hangsúlyt kellene fektetni, mert a vendégfogadás kiválóan összekapcsolható lenne a szürke marha magas minőségű húsának kóstoltatásával, étkeztetéssel, mely által a fogyasztók jobban megismernék a terméket, megszoknák, sőt meg is kedvelnék ezt az ízvilágot, és a kereskedelmi forgalomban is keresletet támasztanának iránta. Jelenleg ugyanis a szürke marha, mint kuriózum és mint minőségi termék, Magyarországon egyelőre nem képez többletértéket. Mivel a már említett okok miatt ez a fajta kiválóan beilleszthető az ökológiai állattartásba, és kiváló minőségű biotermék állítható elő általa, a termelők abban látják az értékesítési lehetőséget, hogy biogazdálkodásban folytatják tevékenységüket, bár még így is sokszor értékesítési nehézségekkel küzdenek. Sokan egyáltalán nem foglalkoznak eladással, de akik igen, azok is csak belföldre. Pedig már említettük a külföldi piac megnyerésének, abban rejlő lehetőségek kiaknázásának fontosságát. Itt valószínűleg az értékesítési csatorna, az elosztó- és kapcsolatrendszer problémájáról van szó, aminek további vizsgálata szükséges.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) Bodó I. – Gera I. – Koppány G. (2002): A magyar szürke szarvasmarha. A Magyar Szürke Szarvasmarhát Tenyésztők Egyesülete, Szakmai kiadvány, Budapest, 66-70. pp. – (2) Demeter J. (2000): Előszó. In: Bodó I. – Székely A. (2000): Eleven örökség. Régi magyar háziállatok. Agroinform Kiadó, Budapest, 3. p. – (3) Gombkötő N. – Kettinger A. – Csatai R. (2009): A magyar szürke szarvasmarhatartás helyzete napjainkban. Mezőgazdaság és a vidék jövőképe Tudományos Konferencia, Mosonmagyaróvár, 2009. április 17-18. Konferencia kiadvány – (4) Roszík P. (2004): Az ökológiai gazdálkodás magyarországi helyzete és perspektívái. Ökológiai gazdálkodás és a jövő. Nádasdy Akadémia szimpóziumok 2004-ben, 1. kötet – (5) Wagenhoffer Zs. (2007): MÁSZ javaslatok az EMVA forrásokból támogatandó állattenyésztési tevékenységek. Agronapló XI. évfolyam 2007/2